

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Проректор з навчальної роботи
Ватальний
проф. І. Авраменко С. В.

11 червня 2015 р.

ГЕОПОЛІТИКА

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисциплін
підготовки бакалавра
напряму - 6.030104 «Політологія»

Луцьк-2015

Робоча програма навчальної дисципліни «Геополітика» для студентів спеціальності - 6.030104 «Політологія»

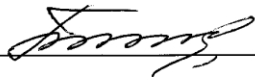
”6” 05 , 2015 року. 25 с.

Розробники: Тиский М.Г. доцент кафедри політології та державного управління, к. іст. н., доцент.

Рецензент: Ситник О. І. завідувач кафедрою філософії, політології та права Луцького національного технічного університету, к. політ. н., доцент

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри політології та державного управління

протокол № 13 від 13.05 2015 р.

Завідувач кафедри: (Бортніков В. І.)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією історичного факультету

протокол № 3 від 3.06 2015 р.

Голова науково-методичної комісії історичного факультету (Денисюк В. І.)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № 8 від 17.06 2015 р.

© Тиский М. Г.

Анотація дисципліни:

Наростання глобальних і міждержавних суперечностей в етнокультурній та економічній сферах нині знову активізували необхідність осмислення ролі географічного простору в організації державно-політичної сфери людства. Ці обставини зумовили зростання уваги до геополітики як міждисциплінарного знання щодо ролі всієї сукупності географічних чинників у державно-політичних взаєминах та можливостей його використання в політичній практиці. Зміст програми побудовано з урахуванням необхідності дослідження геополітичних процесів, що відбуваються на глобальному та державному рівнях, а також використання різних геополітичних підходів у практиці міжнародних відносин. Критичний аналіз сучасних геополітичних доктрин здійснено в контексті конкретних територіально-політичних процесів. Геополітичні виклики є особливо важливими для тих держав, які переживають етап становлення своєї політичної системи. Географічні елементи, насамперед державна територія є також і середовищем взаємодії політичних суб'єктів. Розміщення, просторові зв'язки і співвідношення різних суспільно-політичних складових формують територіальну впорядкованість політичної сфери держави.

Ключові слова: глобалізація, національні інтереси, ідеологія, інтеграція, світовий тероризм, конвергенція, конфлікт, стратегічні інтереси України, євроінтеграція.

Key words: globalization, national interests, ideology, integration, world terrorism, convergence, conflict, strategic interests of Ukrainian, eurointegration.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів _6__	0301 соціально-політичні науки 8.03010401. «Політологія»	нормативна
Модулів ____3	8.03010401(Політологія)	Рік підготовки ____4__
Змістових модулів ____2		Семестр _8
ІНДЗ: є		Лекції ____52_ год.
Загальна кількість годин 216		Практичні (семінари)_52__год.
Тижневих годин (для денної форми навчання):	Бакалавр	Самостійна робота __56_ год.
Аудиторних -8		Індивідуальна робота _56__ год.
самостійної роботи -4,1		Форма контролю: <u>екзамен</u>
індивідуальної роботи -4,1		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Геополітика» є формування систематизованих уявлень та знань про закономірності виникнення і функціонування світової геополітичної системи, блоків держав, макрорегіонів та окремих держав.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни прикладної політології є ознайомлення майбутніх фахівців із загальними засадами наукового обґрунтування основних засад зовнішньої політики держав, вироблення стратегії економічної політики та обґрунтування щодо попередження потенційних геополітичних і геоекономічних конфліктів.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

ЗНАТИ:

- сутність та основні завдання геополітики;
- основні функції геополітики;
- складові сучасної світової системи;
- основні положення теорії морської могутності А.Мегена;
- основні положення доктрини К. Гаусгофера;
- основні положення доктрини Н.Спайкмена;
- сутність доктрини мондіалізму;
- сутність доктрини атлантизму;
- основні положення концепції С. Гантігтона;
- основні положення доктрини Ю. Липи;
- основні положення праць С. Рудницького ;
- основні складові національної безпеки держави;
- етапи формування Європейського Союзу;
- основні положення геостратегії США;
- основні засади геостратегії КНР;

- сучасну геостратегію Російської Федерації;
- сучасну геостратегію Японії;
- сучасну геостратегію України;
- основні загрози національній безпеці України;
- сутність територіально-політичних конфліктів.

ВМІТИ:

- визначати об'єкт і предмет геополітики ;
- розкрити взаємозв'язок геополітики з іншими науками;
- аналізувати геополітичні ідеї Ф. Ратцеля;
- аналізувати концепції Р. Челлена;
- аналізувати геополітичні доктрини російського емігрантського середовища;
- характеризувати основні доктрини американської школи геополітики;
- аналізувати основні концепції європейської школи геополітики;
- дати аналіз політичних поглядів Р. Арона;
- аналізувати геополітичні ідеї М. Данилевського;
- розкрити сутність геополітичних ідей П. Орлика;
- аналізувати геополітичні ідеї М. Грушевського;
- з'ясувати геополітичний потенціал України;
- дати характеристику геоекономічному потенціалу ЄС;
- розкрити сутність національних інтересів США;
- проаналізувати процес північноамериканської інтеграції;
- дати загальну характеристику Азійсько – Тихоокеанському регіону;
- дати характеристику геостратегії країн Кавказького регіону;
- визначити основні засади геополітики республік Азербайджану та Вірменії;

- проаналізувати основні засади геополітики Аргентини та Бразилії;
- проаналізувати основні напрями реформування адміністративного устрою України.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1

Теоретичні основи геополітики, класична та сучасна геополітика

Тема 1. Предмет, структура та функції геополітики

Сутність геополітики. Витоки геополітики. Об'єкт, предмет та функції геополітики.

Тема 2. Сучасна світосистема

Території, країни, держави та акваторії. Політико-географічне положення держави. Співвідношення політичної географії і геополітики.

Тема 3. Становлення геополітики

Ідеї класиків геополітики. Геополітичні доктрини початку XX століття. Російська геополітична думка.

Тема 4. Геополітичні доктрини першої половини XX століття

Пріоритети німецького та японського геополітичного мислення. Російська геополітична думка у міжвоєнний період. Американська геополітична думка.

Тема 5. Геополітичні ідеї другої половини XX століття

Європейські геополітичні доктрини. Доктрини атлантизму та мондіалізму. Неоєвразійство.

Тема 6. Формування української геополітичної думки

Етапи формування геополітичної свідомості українського суспільства. Геополітичні ідеї кінця ХІХ – початку ХХ століття. Політичні погляди ідеологів українського національно – визвольного руху першої половини ХХ століття.

Тема 7. Геополітична структура сучасного світу

Етапи формування геополітичної карти світу. Політичні, етнокультурні та економічні особливості держав. Міжнародні організації.

Змістовний модуль 2

Геополітика держав та міжнародних об'єднань

Тема 8. Основні засади геополітики держав

Геополітичне положення держав. Національні інтереси та національна безпека. Геостратегія держави.

Тема 9. Європа в геополітичному вимірі

Місце об'єднаної Європи в сучасному геополітичному світо устрою. Інституційна система Європейського Союзу. Геополітична та гео економічна роль Європи у світі.

Тема 10. Північноамериканський регіон у геополітичному вимірі

Північноамериканська інтеграція. Геостратегічні інтереси США. Геостратегічні пріоритети Канади та Мексики.

Тема 11. Геополітичний вимір Азійсько-Тихоокеанського регіону

Загальна характеристика регіону. Геостратегія Японії та Китаю. Статус США в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Тема 12. Геополітика Росії, країн Близького та Середнього Сходу

Російська Федерація в системі геополітичних відносин. Геополітика країн

Близького та Середнього Сходу. Політико-правова неврегульованість статусу територій на міжнародному рівні.

Тема 13. Геополітика країн Африки, Латинської Америки, Австралії та Океанії

Геополітика країн Африки. Геополітика країн Латинської Америки, Австралії та Океанії. Політичні суперечності геокультурного розвитку.

Тема 14. Україна в контексті сучасних геополітичних реалій

Геополітичні інтереси та сучасна українська геостратегія.
Національний інтерес та національна безпека. Загрози геополітичним інтересам України.

Тема 15. Внутрішня геополітика держав та врегулювання територіально-політичних конфліктів

Основні принципи внутрішньої геополітики держави. Перспективи вдосконалення державно-територіального устрою України. Територіально-політичні конфлікти.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Інд.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи геополітики, класична та сучасна геополітика							
Тема 1. Предмет, структура та функції геополітики	12	2	2		4	4	
Тема 2. Сучасна світо система	16	4	4		4	4	

Тема3. Становлення геополітики	16	4	4		4	4	
Тема4. Геополітичні доктрини першої половини XX ст.	16	4	4		4	4	
Тема5. Геополітичні ідеї другої половини XX ст.	16	4	4		4	4	
Тема 6.Формування української геополітичної думки.	16	4	4		4	4	
Тема 7. Геополітична структура сучасного світу.	16	4	4		4	4	
Разом за змістовим модулем 1	108	26	26		28	28	
Змістовий модуль 2. Геополітика держав та міжнародних об'єднань							
Тема 8. Основні засади геополітики держав	8	2	2		2	2	
Тема 9. Європа в геополітичному вимірі	16	4	4		4	4	
Тема 10. Північноамериканський регіон у геополітичному вимірі	16	4	4		4	4	
Тема 11. Геополітичний вимір Азійсько-Тихоокеанського регіону	14	4	2		4	4	
Тема12. Геополітика Росії, країн Близького та Середнього Сходу	14	4	2		4	4	
Тема 13. Геополітика країн Африки, Австралії та Океанії.	14	2	4		4	4	
Тема14. Україна в контексті сучасних геополітичних реалій.	14	4	4		2	4	
Тема 15. Внутрішня геополітика держав та	12	2	4		4	2	

врегулювання територіально- політичних конфліктів.							
Разом за змістовим модулем 2	108	26	26		28	28	
Усього годин	216	52	52		56	56	

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми. Перелік питань для обговорення.	Кількість годин
1	Предмет і методи геополітики 1. Наукові засади геополітики.2. Етапи становлення науки .3. Основні категорії геополітики.	2
2	Співвідношення політичної географії і геополітики. 1. Складові сучасної світосистеми. 2.Державна територія. 3.Державні кордони. 4. Предмет дослідження політичної географії.	4
3	Класична геополітика. 1. «Роль морської могутності у світовій історії» А. Мегена. 2. Геополітичні ідеї Ф. Ратцеля. 3.Концепція Р. Челлена.4. « Росія і Європа» М. Данилевський.	4
4	Геополітичні доктрини початку ХХ ст.. 1.Розвиток німецької геополітичної думки. 2.Концепція К. Гаусгофера. 3.Японська школа геополітики. 4. Російська геополітична думка.	4
5	Геополітичні ідеї другої половини ХХ ст.. 1.Американська школа геополітики. 2.Європейська школа геополітики. 3. Доктрини атлантизму та мондіалізму.4. Сучасне неоевразійство.	4
6	Українська геополітична думка. 1.Геополітика Київської Русі. 2.Геополітичні ідеї періоду козацько-гетьманської держави. 3. Геополітичні ідеї кінця ХІХ- початку ХХст.	4
7	Формування геополітичної карти світу . 1.Територіально-політична карта світу.2. Політичні та економічні особливості держав.3. Етнокультурні особливості держав. 4. Діяльність міжнародних організацій.	4
8	Геополітика держав. 1.Геополітичне положення держав.2. Національні інтереси. 3. Національна безпека держави. 4.Геостратегія держави.5. геостратегічні гравці та геостратегічні осі.	2
9	Геостратегія об'єднаної Європи. 1.Етапи становлення Європейського союзу. 2. Діяльність інституційної системи ЄС.3. Геоекономічна стратегія ЄС.	4

10	Геостратегія країн Північної Америки. 1. Північноамериканська угода про вільну торгівлю. 2. Геостратегічні інтереси США в регіоні. 3. Геостратегія Канади. 4. Геостратегія Мексики.	4
11	Геостратегія країн АТР. 1. Геостратегія Японії. 2. Геостратегія Китаю. 3. Геостратегія Гонконгу та Республіки Тайвань. 4. Геостратегія В'єтнаму та Південної Кореї.	2
12	Геостратегія країн Близького та Середнього Сходу. 1. Сучасна геостратегія Російської Федерації. 2. Геостратегія Ірану. 3. Геостратегія Саудівської Аравії та Туреччини. 4. геостратегія Вірменії та Азербайджану.	2
13	Геостратегія країн Африки Австралії та Латинської Америки. 1. Геополітика країн Африки. 2. Геополітика Австралії та Нової Зеландії. 3. Геополітика країн Латинської Америки.	4
14	Геополітика сучасної України. 1. Геополітичні інтереси України. 2. Національна безпека 3. Загрози національним інтересам України .	4
15	Внутрішня політика держав. 1. Загрози геокультурного розвитку. 2. Територіально - політичні конфлікти. 3. Вдосконалення державно-територіального устрою держави.	4
	Усього годин	52

6. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Геополітика як ідеологія.	3
2	Вплив військово-стратегічних теорій на сучасну геополітику	4
3	Роль геополітики у формуванні зовнішньої політики держави.	3
4	Геополітичні ідеї у працях античних вчених.	4
5	Геополітичні ідеї в добу Відродження.	4
6	Геополітичні погляди І. Канта.	3
7	Геополітичні погляди Г. Гегеля	4

8	Географічний детермінізм у російській науці XV11- XX ст..	4
9	Геополітичні ідеї французьких «нових правих»	3
10	Політико-правовий режим Чорноморських проток.	4
11	Експансіоністська геостратегія в сучасному світі.	4
12	Сучасна геостратегія Китаю	4
13	Сучасна геостратегія Російської Федерації.	4
14	Національна безпека України: основні геополітичні загрози	4
15	Співробітництво України з Європейським Союзом: проблеми та перспективи	4
	Усього годин	56

7. Індивідуальні завдання

Теми індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ).

1. Геополітика як ідеологія.
2. Геополітика як наука про пізнання світу.
3. Вплив військово-стратегічних теорій на сучасну геополітику.
4. Геополітичні ідеї у працях античних вчених.
5. Геополітичні ідеї в епоху Відродження.
6. Геополітичні ідеї у німецькій науці у XIX ст.
7. Теорія держави та геополітичні ідеї Ф. Ратцеля.
8. Основні положення концепції Р. Челлена «Держава як форма життя».
9. Теорія морської могутності А. Мехена.
10. Основні положення геополітичної концепції Х. Маккіндера.
11. Геополітична концепція «Рімленд» Н. Спайкмена.
12. Геополітичні ідеї К. Хаусхофера.
13. Зародження та розвиток концепції євразійства.
14. Основні геополітичні ідеї атлантизму.
15. Геополітичні ідеї «нових правих».
16. Ідейна сутність мондіалізму.
17. Основні концепції неомондіалізму.
18. Неоевразійство – головний напрям сучасної російської геополітики.

19. Світове панування чи світове лідерство З. Бжезінського.
20. Геополітична структура сучасного світу.
21. Міжнародні організації в сучасному світі.
22. Багатопольна геополітична модель сучасного світу.
23. Проблеми делімітації та демаркації державного кордону України.
24. Основні напрями трансформації адміністративно-територіального поділу України.
25. Геополітичні інтереси держави на міжнародній арені.
26. Національні інтереси української держави.
27. Національна безпека України.
28. Сучасна геостратегія США.
29. Сучасна геостратегія Російської Федерації.
30. Сучасна геостратегія Китаю.
31. Вплив геополітичних чинників на політичні процеси в Україні.
32. Геополітичні ідеї С. Рудницького.
33. Україна в сучасній геополітичній думці Російської Федерації.
34. Основні геополітичні загрози національній безпеці України.
35. Проблеми та перспективи співробітництва України з Європейським Союзом.
36. Геополітичні аспекти взаємодії України і НАТО.
37. Геополітика України на пострадянському просторі.
38. Внутрішня геополітика України.

Для написання індивідуальних завдань відведено 56 годин.

8. Методи навчання:

- інформаційно-рецептивний;
- ілюстративний;
- репродуктивний;
- метод проблемного викладу;

-евристичний.

9. Форма підсумкового контролю успішності навчання-екзамен

ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ

1. Поняття геополітики як наукової дисципліни.
2. Геополітика і політична географія.
3. Геополітичне поле та його різновиди.
4. Державна територія.
5. Функції державного кордону.
6. Витоки класичної геополітики.
7. «Органічна школа» Ф. Ратцеля.
8. Геополітичні погляди Р. Челлена.
9. Концепція морської могутності А. Мехена.
10. Геополітичні погляди Ш. Монтескє.
11. Х. Маккіндер про географічну вісь історії.
12. Геополітичні погляди Р. Арона.
13. Концепція «Серединної Європи» Ф. Наумана.
14. Теорія континентального блоку К. Хаусхофера.
15. Основні німецькі геополітичні течії.
16. Геополітична концепція К. Шмітта.
17. Континент Євразія та його культурно-історичні виміри.
18. Доктрина «панславізму» як передумова доктрини євразійства.
19. Євразійська концепція М. Трубецького.
20. М. Трубецький. «Європа і людство».
21. Геополітичні ідеї В. П. Семенова-Тянь-Шанського.
22. Доктрина євразійства П. Савицького.
23. Основи геополітики О. Дугіна.
24. Геополітичні погляди А. Панаріна.
25. Доктрина Монро та її геополітичний сенс.
26. Геополітичні ідеї Н. Спайкмена та С. Коена.

27. Основні положення атлантизму.
28. Геостратегія атлантизму З. Бжезінського.
29. Європейські пріоритети сучасного атлантизму.
30. М. Фуше про геополітичні контури Європи.
31. Теоретичні аспекти сучасних глобалізаційних процесів.
32. Геоекономіка та проблеми національної безпеки.
33. Р. Арон про можливі образи світового уряду.
34. Концепція світового порядку Римського клубу.
35. Геополітична модель світового порядку З. Бжезінського.
36. Концепція світового порядку Г. Кіссінджера.
37. С. Хантінгтон про цивілізаційні аспекти сучасного світового порядку.
38. «Схід і Захід» А. Тойнбі.
39. Сутність національного інтересу.
40. Поняття національної безпеки.
41. Проблеми національної безпеки України.
42. Основні загрози національній безпеці України.
43. Геополітична доктрина сучасної України.
44. Вектори сучасної української геостратегії.
45. Геополітичний сенс кримської проблеми.
46. Україна в сучасних американських геополітичних концепціях.
47. Україна в сучасних російських геополітичних концепціях.
48. Європейський вектор геостратегії України.
49. Сучасна геостратегія США.
50. Геостратегія об'єднаної Європи.
51. Сучасна геостратегія Японії.
52. Геостратегія КНР.
53. Сучасна геостратегія Російської Федерації.
54. Геостратегія країн Латинської Америки.
55. Геостратегія країн Африки.

56. Сучасна геостратегія країн Центральної та Південно-Східної Азії.

10. Методи та засоби діагностики успішності навчання: усне опитування, контрольні роботи, виконання ІНДЗ, тестові завдання, іспит.

11. Розподіл балів та критерії оцінювання

Дисципліна складається з двох змістових модулів на її вивчення передбачено виконання ІНДЗ. У цьому випадку підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

1. Поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 30 балів);
2. Виконання ІНДЗ, які зараховуються у поточний контроль (максимум 10 балів);
3. Модульні контрольні роботи (максимум 60 балів).

Поточний контроль (мах = 40 балів)					Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2	Модульний контроль (мах = 60 балів)		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	
15	15	10	30	30	100
T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7	T8, T9, T10, T11, T12, T13, T14, T15				
2, 2, 2, 2, 2, 3, 2	2, 2, 2, 2, 2, 2, 2, 1.				

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ,
ВИЯВЛЕНИХ СТУДЕНТАМИ ПРИ ВИКОНАННІ КОМПЛЕКСНОЇ
КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Оцінка "відмінно". Відповідь студента повинна бути повною, глибокою, логічно побудованою, доказовою, обґрунтованою, точною, чіткою; викладена літературною мовою з використанням відповідних наукових понять. З відповіді повинна проступати системність та осмисленість

знань, міцність, самостійність, глибина мислення, вільне володіння навчальним матеріалом, аргументований аналіз викладеного із самостійною критичною оцінкою окремих положень, фактів.

Оцінка "добре". Відповідь студента повна, глибока, логічно побудована, доказова, обґрунтована, чітка, систематизована. Виявлено глибину мислення, аргументовано проаналізовано питання, однак з деякими неточностями чи мовними огріхами.

Оцінка "задовільно". Студент розуміє основний навчальний матеріал, головні теоретичні положення і факти, вміє наводити власні судження, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, вміє застосовувати теоретичні знання. Відповідь правильна, але неповна, недостатньо осмислена.

Оцінка "незадовільно". Студент виконує менше половини завдань, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення, елементарно викладає думку. Виклад нелогічний, непослідовний, недостатньо грамотний.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними; відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні»
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь
	3	Студент намагається аналізувати на основі побутових знань і навичок; виявляє окремі властивості, спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру, за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, провести за зразком економічні розрахунки; слабо орієнтується у поняттях, визначеннях, самостійне

		опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність предмета, може дати визначення економічних понять, категорій, однак із помилками, впевнено працювати з підручником, самостійно оволодіти частиною навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але висновки не логічні, не послідовні
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, економічні ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою, самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами
Достатній (алгоритмічно-дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, вміє наводити свої власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити, самостійно користуватися додатковими джерелами, правильно використовувати термінологію, скласти прості таблиці, схеми
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює суспільні події в державі і за рубежом, вміє аналізувати, робити висновки до економічних розрахунків; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, однак із деякими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і захистити його положення
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує економічні знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації, чітко тлумачить економічні поняття, формулювання законів, нормативних документів, може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички
Високий (творчий професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних умовах, ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки, практично оцінює окремі нові факти, явища, процеси, самостійно визначає мету власної

		діяльності; розв'язує творчі завдання, може сприймати іншу позицію як альтернативну, знає суміжні дисципліни, використовує знання, аналізуючи економічні явища
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію, самостійно вивчити матеріал, визначити програму своєї пізнавальної діяльності, знаходити інформацію в газетах, журналах, публікаціях, Інтернеті, мультимедійних програмах тощо, оцінювати економічні явища в суспільстві, виявляє свою життєву позицію
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, використовує широкий арсенал засобів доказів своєї думки, розв'язує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, виконує науково-дослідну роботу, логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує Інтернет, моделює економічні ситуації в нестандартних умовах

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ НА КОНТРОЛЬНИХ РОБОТАХ:

1 бал – студент може розрізнити об'єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.

2 бали – студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має не чіткі уявлення про об'єкт навчання, виявляє здатність елементарно викладати думку, може відтворити кілька термінів, явищ, без зв'язку між ними; повинен вибрати вільний варіант відповіді.

3 бали – студент відтворює менше половини навчального матеріалу; виконує елементарні завдання; може дати відповідь з кількох простих речень; здатен відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, відсутні сформовані вміння та навички.

4 бали – студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту

підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну дію, описує явища, процеси без пояснень причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтуються в поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу.

5 балів – студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні.

6 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

7 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

8 балів – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

9 балів – студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу.

10 балів – студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує

творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

11 балів – студент володіє узагальненими поняттями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них.

12 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Екзаменаційний білет складається з 4-х питань, кожне з яких оцінюється у 25 балів.

0 балів – студент не може розрізнити об'єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.

1-5 балів – студент аналізує менше половини навчального матеріалу обраної теми; за допомогою викладача виконує елементарні завдання; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, відсутні сформовані вміння та навички.

6-10 балів – студент аналізує більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, має стійкі навички роботи з текстом підручника та іншою науково-педагогічною літературою, може самостійно володіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами.

11-15 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, здатен за допомогою викладача скласти план реферату, виконати його та правильно оформити; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

16-15 балів – студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко

тлумачить поняття; здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу, але потребує консультацій з викладачем; виконує прості творчі завдання.

21-25 балів – студент володіє узагальненими поняттями з предмета, аргументовано використовує їх, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв’язувати проблеми, уміє застосовувати вивчений матеріал для винесення власних аргументованих суджень, спроможний підготувати виступ на студентську наукову конференцію. Визначає програму особистої пізнавальної діяльності, здатен до самостійного вивчення матеріалу; вільно знаходить інформацію, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

12. Методичне забезпечення.

1. Тиский М. Гополітика; навчально-методичний посібник / М. Тиский. - Луцьк: Терен, 2014.- 126 с.
2. Тиский М. Національний інтерес в контексті сучасної геостратегії України/ М.Тиский // Політологічні читання імені професора Богдана Яроша. – Луцьк: Вежа-Друк, 2015. – С.133-137.

13. Список джерел

1. Андрусак Т. Г. Історія політичних та правових знань : Навч. посіб. / Т. Г. Андрусак. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 220 с.
2. Арон Р. Мир і війна між націями / Р. Арон. – К. : Юніверс, 2000. – 688 с.
3. Бабурин С. Н. Мир империй : Территория государства и мировой порядок / С. Н. Бабурин. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2005. – 796 с.
4. Бебик В. М., Шергін С. О. Сучасна глобалістика: провідні концепції і модерна практика / В. М. Бебик, С. О. Шергін. – К. : Університет «Україна», 2006. – 208 с.
5. Бжезінський З. Вибір : світове панування чи світове лідерство / З. Бжезінський. – К. : Вид. «Києво-Могилянська академія», 2006. – 203 с.
6. Білоус А. О. Політико-правові системи: світ і Україна : Нав. Посіб / А. О. Білоус.- К. : АМУПП, 2000. – 198 с.
7. Бостон С. К., Тимченко С. М. Державне право зарубіжних країн: Навч. посіб. / С. К. Бостон, С. М. Тимченко. – К. : ЦНЛ, 2005. – 504 с.
8. Василенко И. А. Геополитика современного мира : Учеб. Пособ. / И. А. Василенко. – М. : Гардарика, 2006. – 317 с.
9. Валевський О. Л., Гончар М. М. Структура геополітичних інтересів України / О. Л. Валевський, М. М. Гончар. – К. : 1995. – 99 с.
10. Вільсон Е. Українці: несподівана нація / Е. Вільсон. – К. : КІС, 2004. – 552 с.
11. Гаджиев К. С. Введение в геополитику: учебник / К. С. Гаджиев. – М. : Логос, 2003. – 432 с.
12. Гельд Д., Мак-Грю Е. Глобалізація / антиглобалізація / Д. Гельд, Е. Мак-Грю. – К. : КІС, 2004. – 180 с.
13. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли / Л. Н. Гумилев. – М. : Айрис Пресс, 2004. – 557 с.
14. Дергачев В. А. Цивилизационная геополитика / В. А. Дергачев. – К. : ВИРА-Р, 2004. – 672 с.

15. Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології / М. С. Дністрянський. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 111 с.
16. Дністрянський М. С. Геополітика: навч. посіб. / М. С. Дністрянський. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 435 с.
17. Добровольський О. В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки і Латинської Америки та інтереси України. – К. : Пульсар, 2006. – 128 с.
18. Дугин А. Г. Основы геополитики. Геополитическое будущее России / А. Г. Дугин. – М. : Арктогея-центр, 1999. – 928 с.
19. Зленко А. Дипломатия и политика: Украина в процессе динамических геополитических перемен. – Харьков : Фолио, 2004. – 559 с.
20. Іванов Ю. А. Міжнародне право: Посібник / Ю. А. Іванов. – К. : ПАЛИВОДА, 2004. – 202 с.
21. Камінський А. Основи міжнародних відносин / А. Камінський. – Львів : ЛНУ, 2001. – 208 с.
22. Киссинджер Г. Дипломатия / Г. Киссинджер. – М. : Ладомир, 1997. – 848 с.
23. Кухта Б. А. З історії української політичної думки: навч. посіб. / Б. А. Кухта. – К. : Генеза, 1994. – 368 с.
24. Ліпкін В. А. Національна безпека України / В. А. Ліпкін. – К. : КНЕУ, 2008. – 552 с.
25. Лотоцький С., Трохимчук С. Україна в світовому геополітичному просторі / С. Лотоцький, С. Трохимчук. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 192 с.
26. Мадіссон В. В., Шахов В. Л. Сучасна українська геополітика: навч. посіб. / В. В. Мадіссон, В. А. Шахов. – К. : Либідь, 2003. – 176 с.
27. Масляк П. О. Країнознавство: підручник / П. О. Масляк. – К. : МАУП, 2003. – 216 с.
28. Мацко А. С. Міжнародне право: навч. посіб. / А. С. Мацко. – К. : МАУП, 2003. – 216 с.
29. Панарин А. С. Стратегическая нестабильность в XXI веке / А. С. Панарин. – М. : Эксмо, 2004. – 636 с.
30. Перепелиця Г. М. Конфлікти в посткомуністичній Європі / Г. М. Перепелиця. – К. : НІСД. – 432 с.
31. Савицкий П. Н. Континент Евразия / П. Н. Савицкий. – М. : Аграф, 1997. – 464 с.
32. Трохимчук С. В., Федун О. В. Політична географія світу: навч. посіб. / С. В. Трохимчук, О. В. Федун. – К. : Знання, 2007. – 422 с.
33. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон. – М. : АСТ, 2003. – 603 с.
34. Челлен Р. Государство как форма жизни / Р. Челлен. – М. : РОССПЭН, 2008. – 320 с.
35. Чекаленко М. Д. Зовнішня політика України: підручник / Л. Д. Чикаленко. – К. : Либідь, 2006. – 712 с.